روزنه

الیاس حضرتی:

باید احزاب بر صلاحیت نامزدها نظارت کنند

● **خبرآنلاین:** الیاس حضرتی، نماینده مجلس، درباره کارکرد نظام حزبی و نظارت احزاب بر نامزدهای انتخابات گفت: «در نظام حزبی شما با ۱۰ تا حزب سروکار دارید. شورای نگهبان هم به‌جای سروکله‌زدن با ۲۰ هزار نفر، با ۱۰ حزب سروکله می‌زند. می‌گوید که آقای الیاس حضرتی، لیست ۲۹۰ نفر را برای کاندیداتوری معرفی می‌کند بعد از آن دیگر این حزب است که باید پاسخ‌گو باشد؛ در چنین شرایطی شورای نگهبان من نوعی را صدا می‌کند و می‌گوید چرا فلان فرد را که دارای مشکل بود معرفی کردی؟ این دیگر نقص حزب من و امتیاز آن می‌شود. این خودش نقطه‌ضعفی برای پروانه حزبی من می‌شود. اینجاست که شورای نگهبان می‌گوید، ما اگر به شما پروانه حزبی دادیم، برایتان احترام قائل شدیم، باید این شاخص‌ها را رعایت کنید. در این صورت درواقع خود رئیس حزب مشکل ایجاد می‌کند. شورای نگهبان هم می‌گوید تا زمان هست برو و یک نفر دیگر را انتخاب کن. این‌طوری هم احزاب راحت‌ترند و هم شورای نگهبان. معمولا احزاب ناظر حزبی دارند. وقتی یک حزبی رأی می‌آورد، آن ناظم حزبی حتی به کت و شلوار یا مدل موی من هم می‌تواند ایراد بگیرد. خود احزاب درواقع بالاترین فیلترهای نظارت استصوابی را دارند و مسئولیت نظارت استصوابی با آنهاست. ما همه بار را روی دوش شورای نگهبان گذاشتیم و می‌گوییم چرا همه‌چیز خراب می‌شود».او ضمن موافقت با سخنان اخیر محمد خاتمی درباره شرایطی که اصلاح‌طلبان می‌توانند به صورت حداکثری در انتخابات شرکت کنند، اظهار کرد: «حاضر نیستیم یعنی اینکه دیگر کسی را نداشته باشیم. اگر قرار باشد هر کس را معرفی می‌کنیم ردصلاحیت کنند، نمی‌توانیم معجزه کنیم. نمی‌توانیم وسط میدان خراسان اطلاعیه بدهیم که ایهاالناس هر کسی جا مانده بیاید کاندیدای انتخابات ما شود».او درباره احتمال ائتلاف اصلاح‌طلبان در انتخابات آینده گفت: «بحث ائتلاف همیشه مطرح است. این یک مقوله سیاسی است که می‌تواند یک‌شبه انجام شود یا ۱۰ ماه قبل درباره آن بحث شود. ما از امروز نمی‌توانیم به طور قطع بگوییم ائتلاف را رد می‌کنیم یا به طور قطع آن را می‌پذیریم. ائتلاف از موضوعاتی است که بنابر ضرورت‌های مختلف بنا بر علائق طرفین و اشتراکاتشان امکان دارد ایجاد شود یا اصلا ائتلافی شکل نگیرد».

داوود فیرحی مطرح کرد

نسبت تحزب با مذهب

داوود فیرحی، استاد علوم سیاسی، در نشست حزب اتحاد ملت به بررسی کارکردهای حزب در جامعه، به جایگاه احزاب در ایران بعد از نهضت مشروطه و تبیین ایده تضاد مذهب، اسلام و دموکراسی پرداخت و گفت: «امروزه دو نظریه در کنار هم قرار گرفته‌اند؛ برخی معتقدند مسلمانان قادر به زندگی دموکراتیک و نیز تأسیس دولت دموکراتیک نیستند. از کسانی که چنین ایده‌ای را مطرح کرد، آقای کسروی بود. دیدگاه دیگر از امکان و تسهیل این مسئله صحبت کرده است؛ ازجمله اینکه مطرح می‌شود در تشیع این امکان بیشتر وجود دارد. در ادبیات اروپایی نیز تنها در ادبیات فرانسه می‌بینیم مذهب با دموکراسی در تضاد بوده است».

مفهوم جمهوریت

به گزارش «جماران» فیرحی پس از ذکر این مقدمه، بخش دوم سخنان خود را معطوف به مفهوم جمهوریت کرد و ادامه داد: «جمهور دلالت بر امور فرد فرد جامعه منهای نیازمندی ویژه هر شخص دارد. آنچه در این میان باقی می‌ماند، امر عمومی است؛ اما تقریبا از قرن ۱۵ میلادی به بعد، شاهد تحول در مفهوم جمهوری و تبدیل آن به معنای دموکراسی هستیم. در واقع از این زمان، شاهد دو نوع حکومت انتخابی که یکی جمهوریت دموکراتیک و دیگری لیبرال‌دموکراسی است، هستیم. بنا بر اندیشه‌ای، مطرح است درعین‌حالی که حکومت در دست مردم دانسته می‌شود، جامعه ارزش‌هایی نیز دارد که باید حفظ شود. جمهوری به معنای رهاکردن اخلاق یک جامعه نیست، بلکه رهبری و اداره ارزش‌ها را به‌جای اینکه در دست اصناف خاصی باشد، به مردم واگذار می‌کند».

نسبت ۴ نظریه با جمهوریت

این استاد دانشگاه در ادامه به طرح و تبیین نظریه‌هایی در جهان اسلام با محوریت مفهوم جمهوریت پرداخت و تصریح کرد: «اولین نظریه‌هایی که در جهان اسلام با محوریت مفهوم جمهوریت مطرح شد، ایده دو امیری بود؛ یعنی حکومت انصار متعلق به انصار و حکومت مهاجران متعلق به مهاجران باشد. این موضوع نشانگر آن است که نگرش و ذهنیتی مبنی بر اینکه حکومت الهی است، در باور مردم مدینه وجود نداشته است. دومین ایده، معروف است به حکومت قبیله‌ای که دموکراتیک‌بودن آن دووجهی است. سومین نظریه، شوراگرایی است که ریشه در یهود و مسیحیت داشت و در عربستان نیز رواج یافت که از این میان می‌توان به شوراگرایی نخبه‌گرایانه نیز اشاره کرد. از سال ۱۹۰۲ میلادی به بعد، این دیدگاه تکامل یافت و دومرحله‌ای شد. به این ترتیب، این مطرح شد که اهل حل و عقد از سوی حاکم تعیین شوند و مردم به آنها رأی دهند. این نظریه با فروپاشی عثمانی هم‌زمان شد و به‌تدریج از ۱۹۵۲ با انقلاب‌های عربی گسترش یافت و شبه‌دموکراسی شد؛ با این تفاوت که شورای یادشده، بیشتر مخصوص مذهبی‌ها بود و اجازه ورود به غیر داده نمی‌شد. جریان دیگر دراین‌باره در ایران از سوی طالقانی‌ها ایجاد شد و گسترش یافت. نظریه چهارم، حکومت را غیردموکراتیک می‌دانست و مطرح می‌کرد که حکومت یا الهی است یا جانشینی. این نظریه‌ها راهی به دموکراسی نیافتند. نظریه‌های دیگری نیز مطرح شدند؛ ازجمله دیدگاه تقدیرگرایانه که حکومت متعلق به عده خاصی است که در دوره قاجار به آن توجه شد. از نظریات دیگر در این زمینه، رضایت عامه است؛ بر این اساس، حکومت مشروعیت خود را از عامه

دریافت می‌کند. این دیدگاه در نهج‌البلاغه نیز دیده می‌شود؛ البته رضایت عامه یا معطوف به قرارداد اجتماعی است یا مبتنی به توافق شفاهی».

دوگانه شاه-ملت

فیرحی خاطرنشان کرد: «تسلط تاریخی به معنای اعتبار دائمی یک نظریه نیست و اصطلاح حکمرانی مدنی به معنای دولت-شهر است. برخلاف دوره صفویه که قانون‌گذار شریعت بود و شاه مجری قانون محسوب می‌شد، در این دوره همه اختیارات در دست سلطان بوده و اراده او قانون است؛ یعنی حتی اگر بنا بر اجرای شریعت نیز بود، باید از زبان شاه جاری می‌شد. به این ترتیب، تضادی میان نیروهای مذهبی و دولت پیدا شد. درعین‌حال، دولت دموکراتیک نیز نشد؛ بلکه مستبد باقی ماند و شاهد دوگانه‌ای به نام رئیس دولت (پادشاه) و رئیس ملت (روحانیون و نهادهای مذهبی) هستیم. تمام تلاش‌ها برای اصلاح این نوع از سلطنت بی‌نتیجه ماند؛ زیرا بنیان آن دچار مشکل بود؛ بنابراین اصلاحاتی به نام تنظیمات دوره ناصری انجام شد. وظیفه این نهاد تنظیماتی که بعدها شورای دولت نامیده شد، کاهش بخشی از اختیارات شاه و تفویض آن به وزرا بود. پس از مدتی برای اثرگذارکردن این نهاد، تنظیمات جدیدی با تقلید ناپخته از عثمانی در دستور کار قرار گرفت. رهبری فکری این جریان را مرحوم مستشارالدوله و رهبری سیاسی آن را میرزاحسین‌خان سپهسالار بر عهده داشت». فیرحی در ادامه مطرح کرد: «در این دوره برای نخستین‌بار دو دسته اصلاحات بزرگ انجام شد؛ بزرگ‌شدن شورای دولت و نام‌گذاری آن به مجلس شورای کبرای دولتی و شکل‌گیری انجمن‌های ایالتی و ولایتی از این جمله بوده است. این دو نخستین نهادهایی بودند که مقدمه دموکراسی محسوب می‌شوند؛ اما به دلیل حق وتوی حاکم در آنها، عملا مؤثر واقع نشدند و با وجود تلاش اصلاح‌طلبانه اطلاح‌طلبان در این دوران، بحران یا فتنه قانون به وجود آمد».

تغییر معنایی کلمه سلطنت

فیرحی در توضیح این بحران بیان کرد: «بر این اساس، مطرح شد که به شکل جاری نمی‌توان قانون وضع کرد؛ بلکه باید ساختار را اندکی تغییر داد و به‌جای تعیین مشیران از سوی دولت، آن را به مردم واگذار کرد. این ایده‌ای بود که به مجلس شورای ملی نزدیک می‌شد». او ادامه داد: «در سال ۱۳۰۶ سرکوب سنگینی رخ داد که در نهایت سبب ترور ناصرالدین‌شاه شد. پس از این ترور، ایده‌ها تقویت شد و مظفرالدین‌شاه، مرحوم میرزا یوسف مشیرالدوله را به‌عنوان رئیس شورای کبرای دولتی منصوب کرد که او بعدها کارگزار انتقال این مجلس به مجلس شورای ملی شد و از کسانی بود که فرمان مشروطه را از شاه دریافت کرد. با تحقق این شرایط، از آنجایی که رهبران مذهبی از دولت جدا شده بودند، علیه آن موضع گرفته و به پناهگاه جنبش‌های مردمی بدل شدند. به این ترتیب، رهبری جریان مشروطه را نهاد مذهب بر عهده گرفت و آزادی‌خواهی روایت مذهبی پیدا کرد».

فیرحی ضمن اشاره به دموکراتیک‌شدن انجمن‌های ایالتی و شورای کبرای دولتی در انقلاب مشروطه، بیان کرد: «در این دوره، کلمه سلطنت دچار تغییر معنایی شد و دیگر مفهوم شخص از آن برداشت نمی‌شد؛ بلکه قدرت سیاسی از آن استنباط می‌شد و به این ترتیب مطرح شد سلطنت مطلقه، ملی یا اتحادی (دولت فدرالی) است و این منازعه شکل گرفت که سلطنت کشور ایران، ملی یا اتحادی باشد که در نهایت ایران به سمت دولت ملی حرکت کرد».

این استاد دانشگاه با نامیدن انجمن‌های ایالتی و ولایتی به‌عنوان اولین موتور محرکه و نسل اول سازنده دموکراسی در ایران و تبیین تفاوت مفهوم انجمن با حزب گفت: «تفاوت انجمن با حزب در این است که حزب دفتر مرکزی داشته و در سایر نقاط کشور، دفاتر منطقه‌ای دارد. درحالی‌که انجمن‌ها در هر شهر مستقل از سایر شهرها فعالیت می‌کنند. فیرحی به جمله‌ای از مرحوم آیت‌الله نایینی در کتاب تنبیه‌الامه اشاره کرد و گفت: «از نظر مرحوم نایینی بدون انجمن‌های صحیح، دموکراسی شکل نخواهد گرفت». او ادامه داد: «به این ترتیب، اولین و حتی دومین انتخابات ما را انجمن‌ها بر عهده گرفتند و به‌تدریج از درون نمایندگان آنان، احزاب سیاسی ظاهر شدند و تلاش کردند سیستم حزبی را جایگزین سیستم انجمنی کنند؛ اما این تحول بزرگ نتوانست موفق شود؛ زیرا در جامعه ایران درک روشنی از دولت مدرن وجود نداشت و این سردرگمی پیش آمد که دولت، امانت ملی است که از طرف ملت به حاکم تفویض شده یا امانت شرعی است و از سوی شارع به حاکم داده شده است. این مناقشه تئوریک تاکنون وجود داشته و فعالیت احزاب را نیز با مشکل مواجه کرده است. در واقع، حد هریک از این دو دیدگاه توضیح داده نشده است؛ به همین دلیل وقتی فعالیت حزبی انجام می‌شود، تجزیه نیروهای مذهبی و درعین‌حال نیروهای سیاسی را در پی دارد. به این ترتیب، احزاب به‌طور طبیعی به سوی طرفداران حاکمیت مردم یا طرفداران حاکمیت شرعی تمایل می‌یابند».

نظام حقوقی احزاب

فیرحی با اشاره به اینکه وجود این مناقشه سبب شده است احزاب نتوانند صاحب جایگاه اجتماعی شوند، خاطرنشان کرد: «با وجود همه این موارد، احزاب در ایران پیشرفت‌های بسیاری نیز داشته‌اند». وی از فازهای این پیشرفت را انتقال از سیستم انجمنی به سیستم حزبی و انجام فعالیت در سطح کشوری و رفع حرکت‌های وحدت‌شکنانه، پذیرش ضرورت وجود احزاب از سوی همه فعالان سیاسی، شکل‌گیری قانون احزاب و ایجاد مبنایی برای بحث و مذاکره درباره فعالیت و اختیارات آنان و نیز شکل‌گیری فرهنگ حزبی ذکر کرد و گفت: «این موارد نشانگر آن است که ما در آستانه تحقق نظام حقوقی احزاب هستیم».

الو شرق ۸۸۶۴۰۲۶۰

sharghline@sharghdaily.ir
پیامک: ۳۰۰۰۴۶۹۹

● **کارشناسانی که بیمه نیستند!** برخی کارشناسان با اینکه در شرکت‌های معتبر بیمه کار می‌کنند، متأسفانه بیمه نیستند.

پدرام

● **چرا سازمان بازیافت منطقه ۱۴ منتقل نشد؟** دو سال قبل قرار شد سازمان بازیافت واقع در پارک‌سوار شهید محلاتی به جای دیگری منتقل شود؛ ولی با گذشت زمان منتقل نشد. چرا؟

از ساکنان

● **آلودگی صوتی:** عده‌ای از رانندگان عادت دارند با صدای بوق خودروی‌شان موجب آلودگی صوتی و سلب آسایش شوند. ای کاش درباره این موضوع فرهنگ‌سازی شود.

علی از تهران

● **اجاره‌خانه‌های بدون ضابطه:** عده‌ای از صاحب‌خانه‌ها به محض افزایش قیمت اجناس برای جبران هزینه‌ها اجاره‌خانه‌ها را بدون هیچ ضابطه‌ای گران می‌کنند. نقش بنگاه‌های معاملاتی چیست؟

علی فکری

● **کودکان بی‌سرپرست را دریابیم:** عده‌ای از کودکان بدسرپرست یا بی‌سرپرست که در مراکز بهزیستی یا شیرخوارگاه‌ها نگهداری می‌شوند، به خانواده نیاز دارند. چه خوب است خانواده‌های دارا به فکر آنان هم باشند.

ع. فرقانی

● **فعالیت شرکت‌های خدماتی متوقف شود:** تعدادی از شرکت‌های خدماتی همچنان به در و دیوار خانه‌های مردم برچسب‌های تبلیغاتی می‌چسبانند و موجب نارضایتی خانواده‌ها می‌شوند. از شهرداری تهران تقاضا داریم آنها را متوقف کند.

معصومه موجرلو

● **مشاغل مزاحم:** برخی مشاغل مزاحم در منطقه مسکونی که باعث مزاحمت برای ساکنان و عابران می‌شوند، با اینکه قرار بود به منطقه غیرمسکونی منتقل شوند، چرا در انتقال آنها وقفه ایجاد شد؟

از ساکنان خیابان شکوفه منطقه ۱۴ تهران

● **گوشی‌قاپی:** گرانی تلفن همراه باعث افزایش گوشی‌قاپی توسط سارقان موتورسوار در تهران شده است؛ ازاین‌رو ضرورت دارد نیروی انتظامی برای پیشگیری از گوشی‌قاپی چاره‌ای بیندیشد.

رامتین عرب‌یارمحمدی